

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ
КАТЕДРА „СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ”

СТАНОВИЩЕ

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Автор на становище: проф. д-р Маргарита Богданова

Автор на дисертационния труд: Изабела Филипова Йонкова

**Тема: ВЛИЯНИЕ НА ЕТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА ВЪРХУ
ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ОТ ПУБЛИЧНИЯ
СЕКТОР**

I. Общо представяне на дисертационния труд

Настоящото становище е изготвено на основание Заповед № 364/28.05.2024 г. за утвърждаване на състава на научното жури по откритата процедура по публична защита на дисертационен труд на тема „Влияние на етичната инфраструктура върху функционирането на организациите от публичния сектор”, разработен от Изабела Филипова Йонкова, за придобиване на образователна и научна степен „доктор ” в професионално направление 3.7. Администрация и управление, по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Публична администрация)“.

Становището е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България - ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов”, Свищов.

Актуалността на темата е безспорна поради недостатъчните проучвания в избраната област, особено в страни като България, където гражданите дават лоша оценка на правителството в борбата срещу корупцията. В този смисъл темата е с огромен потенциал най-вече поради сложния обхват на факторите, свързани с етичната инфраструктура, които влияят върху качеството на дейността на публичния сектор.

В тази връзка е формулирана **целта** на разработката: да изследва етичната инфраструктура в цялост и влиянието на нейните елементи, като на базата на интегриран подход да предложи концептуален модел на етична инфраструктура и методика за самооценка на влиянието на етичната инфраструктура върху функционирането на организациите от публичния сектор.

Избраният **обект на изследване** е етичната инфраструктура в административните структури, част от системата на изпълнителната власт в Република България. **Предмет на проучване** е степента на изграденост на елементите на етичната инфраструктура в организациите от публичния сектор.

Целта е декомпозирана в шест изследователски задачи, които са изпълнени в хода на работата по дисертационния труд

Разработката е с общ обем от 280 страници, от които 189 стр. основен текст. Структурата е добре балансирана и включва въведение, изложение, състоящо се от три глави, заключение, цитирани източници и 6 приложения. Приложен е списък от 243 литературни източника, в това число 139 на английски език. За онагледяване на авторовите съждения са използвани 10 таблици и 16 фигури. Литературните източници са използвани уместно и цитирани коректно.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

В дисертационният труд са изяснени основни понятия, свързани с темата, направен е анализ на съществуващите в научната литература становища относно същността, целите, функциите и значението на етичната инфраструктура като комплексно понятие.

Във въведението се съдържат основните атрибути за дисертационен труд – актуалност на темата, цел, обект, предмет, задачи, изследователска теза, набор от изследователски методи и ограничения.

Първа глава е посветена на фундаментални понятия, свързани с етиката и етичната инфраструктура. Направен е подробен литературен анализ на използваните термини, различни интерпретации, ракурси в тълкуването и обхват на фундаментални понятия по темата и на връзките между тях. По великолепен начин се изясняват тезите на цитирани автори, като в същото време дисертантът демонстрира своя гледна точка.

Представени са авторови дефиниции на етична инфраструктура и на модел на етична инфраструктура. Коментирани са редица модели на други автори, като Е. Къндева, Л. Георгиев, множество чуждоезични автори, както и становища на експерти от ОИСР и СЗО.

Всички наблюдавани елементи на етичната инфраструктура са обобщени в таблица, с което авторът систематизира най-популярните виждания в литературата по предметната област на труда.

Специален акцент е поставен върху формалните аспекти на етичната инфраструктура, като най-често се упоменава необходимостта от етичен кодекс. Внимание се отделя и на необходимостта от политическа ангажираност с етичните въпроси, контрол и отчетност, и професионалната социализация.

Изследваните добри практики на етична инфраструктура предоставят на читателя допълнителни идеи за начините, по които са организирани механизмите за

управление на етичността като основополагащ принцип за справедливи взаимоотношения и почтеност в дейността на администрацията. Посочените практики недвусмислено показват, че проблемът с етиката е решим, но изисква колективни и синхронизирани усилия на всички групи в обществото. Въвежда се и концепцията за интегритет като практически инструмент за постигане на почтеност.

В края на първа глава авторът обобщава и извежда някои базови постановки и съвсем коректно отбелязва, че съблюдаването на етичните ценности, стандарти и норми е сложен процес, който не винаги е достатъчен, за да се изгради адекватна етична среда. Тази недостатъчност се компенсира с различни инструменти и механизми в зависимост от контекста, който различните автори влагат.

Един от важните изводи е универсалността на проблема за етичността, като един от фундаменталните принципи на съвременното общество, валиден за култури и практики в различни страни.

Втора глава разглежда управленските аспекти на етичната инфраструктура в публичните организации. Разгледани са рамковите условия, необходими за подкрепа и насърчаване на етичността като модел на поведение. Проведено е и е описано прецизно емпирично изследване на влиянието на етичната инфраструктура върху организационното функциониране на организациите от публичния сектор. Детайлно е представена методологията, вкл. данни за дизайна на анкетната карта, избора на респонденти и начина на провеждане на изследването, сроковете и т.н.

Дескриптивният анализ очертава основните резултати от изследването, като част от тях са визуализирани чрез подходящи фигури и таблици. Критично са коментирани някои ясно видими недостатъци, като слабото участие на гражданите поради това, че са поставени в позицията на наблюдатели, без да са осигурени адекватни инструменти, които да гарантират тяхната ангажираност в управленските процеси.

Интересни са някои явни разминавания, като например между високата оценка на респондентите за успеха на правната рамка на етичната инфраструктура и в същото време критики към недостатъците на тази правна рамка. Това е много добре уловено от автора противоречие при проучване в публичния сектор, когато оценките на факти понякога се разсейват поради субективни съображения на респондентите.

Дефинирани са 7 изследователски хипотези, които са доказани със средствата на статистическия анализ. Представени са резултатите от проучени зависимости между отговори на респондентите, като са използвани коефициента на асоциацията на Юл, коефициента на контингенцията на Пирсън и на колигацията на Юл.

Изследваните корелационни зависимости дават основание да се твърди, че съществува зависимост между интегрираността на елементите на етичната инфраструктура и влиянието им върху работата на администрациите. В каква посока влияят отделните елементи върху работните процеси в администрациите остава извън обсега на изследване, както заявява авторът.

В трета глава е представен концептуален модел на етична инфраструктура, разработен на база на осъществените тематичен и сравнителен анализ на научна

литература в първа глава, и контент анализа на нормативна, стратегическа и методологична рамки на етичността, представен във втора глава. За внедряването на формалните и неформалните елементите в концептуалния модел са предложени 8 взаимнообвързани итерации, които са описани в детайли и са логически обвързани.

Предложена е методика за качествена самооценка на влиянието на етичната инфраструктура върху функционирането на организациите от публичния сектор, която е изцяло съобразена с условията, в които функционират административните структури. Пълният текст на Рамката за качествена самооценка е демонстриран в табличен вид в Приложение 6 към дисертационния труд. За всеки от елементите са описани индикативни състояния за три различни варианта на степен на изграденост на елемента – ниска, средна и висока, което ги прави много подходящ и надлежен инструмент за самооценка.

В края на трета глава са изведени и Препоръки за подобряване на етичната среда в организациите от публичния сектор. Както отбелязва авторът, списъкът с препоръки следва да бъде отворен, доколкото в теорията и практиката непрекъснато се създават и прилагат нови инструменти, спомагащи развитието на елементите на етичната инфраструктура и тяхното интегриране в организационното функциониране. Крайният избор на подход е функция на отношението и компетентността на ръководството на администрацията.

В заключението се отчита изпълнението на задачите, с което се подкрепя изследователската теза и още веднъж се подчертава положителното влияние на етичната инфраструктура върху работата на администрацията.

Дисертационният труд е написан на разбираем език с коректно ползване на специализираната научна терминология по проблематиката. Не се забелязва наличие на значителни отклонения от тезите в изложението, повторения на виждания и пасажии, както и наличие на логически противоречия.

Считам, че са спазени и правилата на научната етика при цитирането на литературните източници.

Авторефератът отразява точно и пълно труда. Той е разработен съгласно изискванията, съдържа всички необходими реквизити и представя в широка форма основните проблеми. Същият способства за придобиване на пълна представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите научни и научноприложни резултати, в контекста на доказаната от автора изследователска теза.

Представената справка за публикации показва, че докторантът има публикувани два доклада в съавторство, една самостоятелна статия, която е индексирана в Scopus и една студия. С това тя надхвърля минималните национални изисквания за ОНС „доктор“. Посочени са също пет участия в научни форуми, което показва, че идеите на докторанта са достигнали до широка аудитория.

III. Научни и научно-приложни приноси

Приемам Справката за научните приноси както са формулирани от докторанта. Считаю, че те адекватно отразяват постиженията на автора.

- На базата на тематичен анализ на съществуващите в научната литература модели на етична инфраструктура в публичния сектор е извършен сравнителен анализ на авторовите виждания за съдържанието на моделите и различните интерпретации за цялостна същност на етичната инфраструктура като понятие, съдържателност и проявление в практиката, който показва, че търсенията в посока на изграждане на една цялостна и добре функционираща етична инфраструктура продължават и към момента няма модел, който да отговори на изискванията на практиката.
- Проучена е нормативната стратегическа и методологична рамки на етичността в публичния сектор и са анализирани въпросите, свързани с тяхното отражение в практиката чрез емпирично изследване на изградеността на етичната инфраструктура в организациите от публичния сектор в България, осъществено чрез количествени и качествени методи, което предоставя задълбочена информация за състоянието на етичната инфраструктура и влиянието ѝ върху функционирането на публичните организации.
- Предложен е авторов концептуален модел на етична инфраструктура, съдържащ набор от формални и неформални елементи, изведени на базата на осъществения сравнителен анализ на съществуващите в научната литература модели на етична инфраструктура, извършения контент анализ на нормативната, стратегическа и методологична рамки на етичността в публичния сектор и проведеното емпирично проучване на изградеността на етичната инфраструктура в организациите от публичния сектор в България, както и итеративен процес за внедряване на етичните елементи в публичните организации, състоящ се от 8 взаимнообвързани итерации.
- Разработена е методика за качествена самооценка на изградеността на етична инфраструктура в организациите от публичния сектор. Тя е базирана на качествено описание на състоянието на отделните елементи, структурирана в три възможни степени на изграденост на етичните елементи в организациите от публичния сектор – ниска, средна и висока и три степени на влияние, които елементите осъществяват върху публичните организации, в зависимост от степента на развитието им.
- На база на осъщественият тематичния анализ на научни публикации и добри практики са изведени насоки за подобряване на етичната среда в контекста на обществените функции на публичния сектор. Те са с административен, политически и методически характер. Част от тях са с широк обхват и са свързани с подобряване на цялостното функциониране на администрацията, а други са пряко свързани с развитието на елементите на етичната инфраструктура.

IV. Критични бележки и препоръки

Като член на обучаващата катедра наблюдавам напредъка на Изабела Йонкова по разработване на дисертационния труд и последователността, с която бяха отразени направените препоръки. Нямам критични бележки към автора.

V. Обобщено заключение и становище

Представеният за рецензиране дисертационен труд е актуално и значимо самостоятелно научно изследване с теоретични обобщения и практически приноси. Авторът е планирал и реализирал методология на проучване, която е адекватна на описаната проблематика, а изводите са коректно представени. Самостоятелно е достигнал до изводи и обобщения, които допълват и обогатяват съществуващото знание и приложението на съществуващата теория при анализ на конкретни управленски проблеми. Тези достойнства напълно покриват изискванията на нормативната рамка в страната – ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов.

С пълна убеденост поставям категорична положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на научното жури да присъди на Изабела Филипова образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Публична администрация)“.

Дата: 24.06.2024 г.

Автор на становището:

(проф. д-р Маргарита Богданова)